

Moderní antisemitismus

V době emancipace Židů a jejich postupného zrovnoprávnění se mohlo zdát, že protižidovské předsudky a protižidovská nenávist jsou přežitky „temné“ minulosti, které je možné odstranit vzděláním lidu a všeobecným pokrokem společnosti. V poslední čtvrtině 19. století se však znovu objevují antisemitská hnutí a politické strany, které zásadně zpochybňovaly možnost integrace Židů do většinové společnosti. Co nejdříve vypadalo jako absurdní, středověký, nepatřičný a pomíjivý jev, se brzy stalo pevnou součástí evropské politiky a trhu názorů na svět a společnost.

Antisemitismus se šířil i mezi lidmi, kteří dříve podporovali emancipaci Židů. Nyní se však přikláněli k radikálně nacionalistickým či jiným světonázorovým hnutím, která vnímala společnost jako organický celek a burcovala proti jejím údajným nepřítelům. Antisemité mylně vysvětlovali nešvary soudobých společností, úspěch liberalismu, volný trh, moderní umění a později i sociálnědemokratické či komunistické hnutí jako důsledek zákulisního působení Židů, kteří se údajně snažili o ovládnutí světa.

Velký vliv měl především vznik antisemitských politických hnutí v Berlíně v roce 1879, nacionalistické a protiliberální Antisemitské ligy Wilhelma Marra a křesťansko-sociální strany kněze Adolfa Stöckera. V Rakousku hrála velkou roli antisemitská všenněmecká strana Georga von Schönerera, která prosazovala připojení Rakouska k velkému Německu a v roce 1885 zavedla „árijský paragraf“, který vylučoval Židy z členství ve straně. Všenněmci měli také mnoho přívrženců mezi Němci žijícími v českých zemích. Jedním z nejúspěšnějších antisemitských politiků před první světovou válkou se stal Karl Lueger, vůdce vídeňské křesťansko-sociální strany, který demagogickým použitím antisemitismu dokázal sjednotit různé skupiny vídeňských voličů a v roce 1897 se stal starostou hlavního města habsburské monarchie.

Zejména od 90. let 19. století se antisemitské strany zaměřovaly proti socialismu, jenž byl údajně pouze nástrojem světového židovského spiknutí. Židé měli zneužívat idejí o rovnoprávnosti a boji za lepší podmínky dělníků k tomu, aby podkopali morálku nežidovských národů a ovládli je. Antisemité demagogicky poukazovali na židovský původ některých socialistických ideologů a politiků (například Karla Marxe či vůdce předlitavské sociální demokracie Victora Adlera).

Naše album říšské rady.

VII. Hody antisemitů, s přáním s naší strany, aby měli aspoň na štědrý den něco lepšího k večeři.

Co je antisemitismus?

Antisemitismus označuje nenávist proti Židům, jejíž projevy mohou sahát od slovních útoků, politické propagandy až po vylučování ze společnosti, násilí či genocidu (holocaust). Antisemitismus je jednou z forem rasismu a nesnášenlivosti vůči lidem či skupinám lišícím se svými zvyky, kulturou, podobou či barvou pleti.

Antisemitismu je vlastní vnímání Židů jako kolektivu bez ohledu na jejich individuální názory a chování. Základem antisemitského pohledu na svět je teorie židovského spiknutí, podle níž mají Židé usilovat o vládu nad ostatními skupinami či národy. Antisemitismus poskytuje falešné a jednoduché vysvětlení společenských problémů.

Antisemitismus není jen ideologie, ale patří k němu – prostřednictvím vyloučení Židů sahajícího od hospodářského bojkotu až po násilí – snaha přetvořit vlastní, nežidovskou, národní, společnost do etnicky či rasově definovaného společenství.

Antisemitismus: nový fenomén?

Slovo antisemitismus sice jazykově znamená hnutí namířené proti všem Semitům (do skupiny semitských jazyků patří například i arabština či aramejština), ale ve skutečnosti vždy popisovalo pouze nenávist vůči Židům. Poprvé jej v roce 1879 použil německý publicista Wilhelm Marr, který v té době došel k názoru, že Židé ovládli veřejný život a ekonomiku v Německu. Marr, který byl jedním z prvních moderních antisemitských publicistů a politiků, tento nový – vědecky znějící – výraz zvolil, aby nebyl spojován se středověkou náboženskou nenávistí vůči Židům. Jak tvrdil, neměl nic společného s náboženskou záští typickou pro středověk. I přes úzkou souvislost se vzestupem nacionalismu, emancipací Židů a modernizací společnosti moderní antisemitismus výrazně čerpal z protižidovských předsudků, které vznikaly od starověku.

Moderní antisemitismus je někdy prohlašován za hnutí definované rasově: židovství již nebylo definováno židovským vyznáním. Židé se stali skupinou odlišující se rasovými znaky, a proto se nemohli svého židovství zbavit náboženskou konverzí. Na druhou stranu však moderní antisemitismus převzal zásobárnu protižidovských předsudků a myšlenkových struktur, jež byly součástí evropské kultury. A především: rasismus moderních antisemitů nespočíval nutně v rasové vědě založené na měření údajných rasových znaků či teorii dědičnosti (jež se přidala později), ale byl směsí představ o židovských fyziologických i duševních vlastnostech, které jim neměly umožňovat integrovat se do moderních národů. Židé jsou proto v moderním antisemitismu vnímáni jako protiklad plnohodnotného národa, jehož celistvost, kulturu, politiku a ekonomiku údajně narušují.